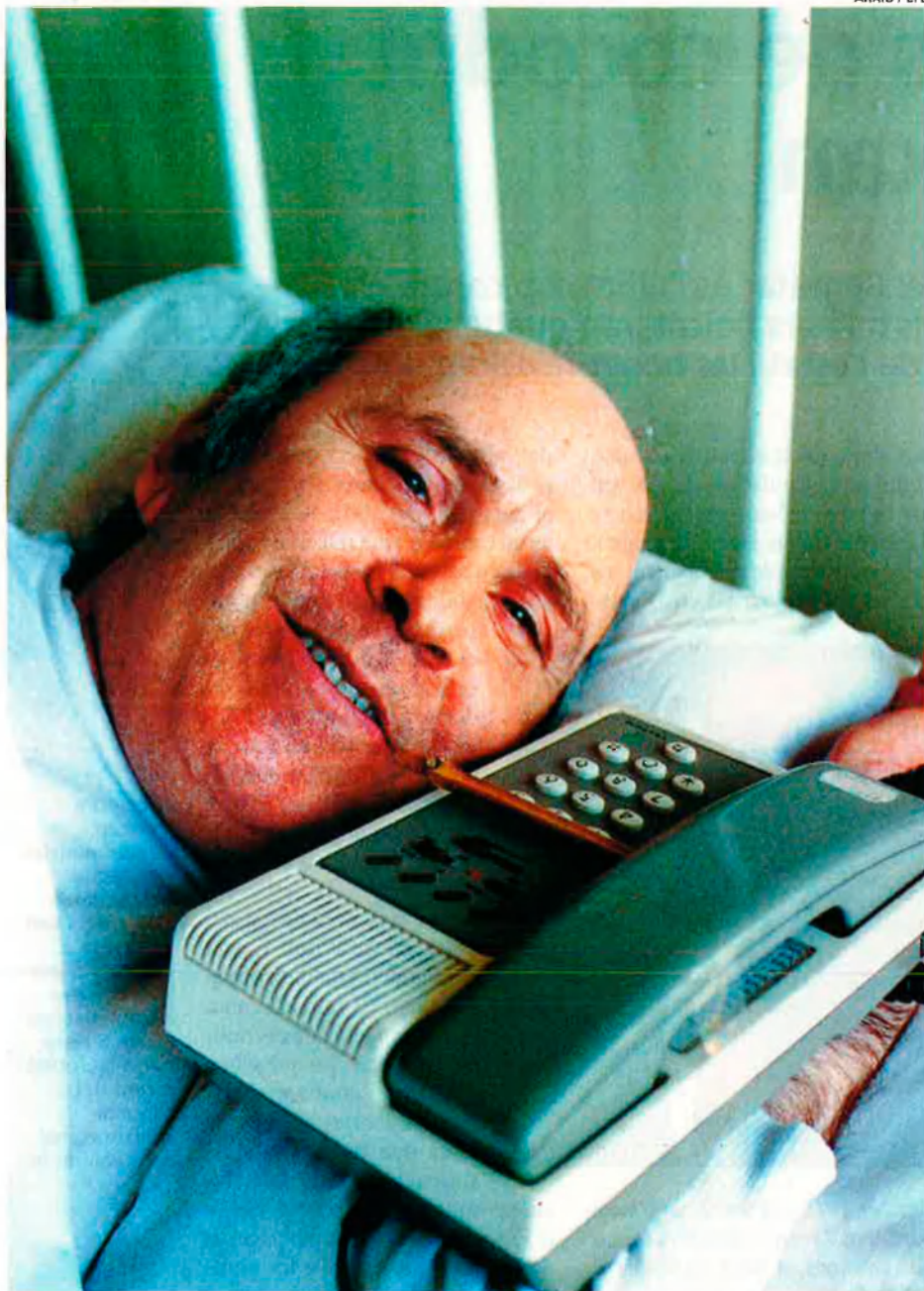

ARXIU / EFE

Vull morir!!!

L'home que surt en la fotografia d'aquesta pàgina es deia Ramón Sampetro Cameàn, era tetraplègic, volia morir i finalment es va treure la vida el passat 12 de gener amb la ingesta d'una petita quantitat de cianur. Suïcidi o aplicació de l'eutanàsia activa, la mort de Sampetro torna a reobrir el debat sobre la despenalització de la "bona mort".

El 15 de juliol de 1924, l'actriu polonesa Stanisława Uminska, que uns dies abans havia arribat a París, va agafar un revòlver i va disparar sobre el seu amant, que postrat en un llit malalt de càncer i tuberculosi es retorcia de dolor. El tribunal de París la va absoldre per considerar que havia estat un "homicidi per pietat". El cas va tenir una repercussió mundial.

El passat 12 de gener, un gallec de 55 anys va morir auxiliat per una altra persona. La notícia ha obert un debat en els mitjans de comunicació espanyols i catalans al voltant de la despenalització de l'eutanàsia. El nou Codi Penal no sanciona ni prohibeix el suïcidi, tot i que castiga l'auxili al suïcida (art. 143.4). Amb la llei a les mans, la persona que va ajudar a morir Ramón Sampetro podria ser condemnada a una pena que oscil·laria entre sis mesos i sis anys de presó. Suïcidi o eutanàsia, la mort voluntària és un tema tabú en la nostra societat.

Sampetro, símbol. En els darrers anys, Ramón Sampetro s'havia convertit en un símbol per als defensors de la despenalització de l'eutanàsia entre els quals destaca l'Associació Dret a Morir Dignament (DMD), un grup format per 15 voluntaris que treballen des de la seva seu social, ubicada al Portal de l'Àngel, a Barcelona, des de 1989, després que els fundadors decidissin deixar Madrid "perquè a Barcelona hi havia més empenya organitzativa", afirma Aurora Bau a EL TEMPS, en feines de portaveu.

Quan el 1992 Sampetro es va posar en contacte per carta amb DMD va sol·licitar ajuda per dur a terme el seu suïcidi —va demanar que li aconseguissin cianur—. DMD li va comunicar que a tot estirar el podien assessorar jurídicament perquè portés el seu cas davant els tribunals. El 30 d'abril de 1993, Ramón Sampetro va presentar amb l'assessorament jurídic de DMD la primera demanda davant un tribunal espanyol perquè es pronunciés sobre el dret a rebre ajuda per morir dignament. El 18 de juliol de l'any següent, el Tribu-

nal Constitucional va rebutjar aquesta demanda per defectes de forma. Sampedro, però, havia aconseguit trencar el silenci al voltant d'aquest tema tabú.

Com a conseqüència de la relació que va existir entre DMD i Ramón Sampedro, durant aquests dies s'ha insinuat que aquesta associació, que presideix Salvador Pàniker, podria haver subministrat la dosi de cianur que va ingerir Sampedro i, fins i tot, que alguna persona relacionada amb DMD podria haver estat la *mà amiga*. Pàniker ho desmenteix absolutament: "Nosaltres només l'hem assessorat jurídicament." Per a Pàniker, Sampedro ha viscut sis anys més des de 1992 "gràcies a DMD, perquè amb el nostre assessorament ha ajornat una decisió que quan ens va escriure la tenia clara".

Sampedro i el mercat. Una de les primeres institucions que va respondre al desafiament judicial de Sampedro va ser l'Església Catòlica a través de la Conferència Episcopal Espanyola. El mateix 1993, la Presidència del Comitè Episcopal per a la Defensa de la Vida va publicar un document en què censurava obertament l'eutanàsia i s'afirmava que a Espanya havia començat una tendència de "comprensió jurídica" envers les pràctiques eutanàsiques. També s'hi afegia que "el dolor i la mort formen part de la vida humana des que naixem enmig dels dolors de part de la nostra mare fins que morim causant dolor als qui ens estimen".

Així mateix, se censurava els eufemismes que, segons la Conferència Episcopal, les associacions pro-eutanàsia estaven fent circular –com ara "mort dolça"– per aconseguir el suport popular. En aquell document es deixava clar que si, contràriament, l'Església no condemnava en totes les circumstàncies la guerra i la pena de mort, era perquè aquestes podien "ser expressió del dret a la legítima defensa contra l'agressió injusta", mentre que l'eutanàsia "mai no pot ser entesa com una legítima defensa tot i que materialment el seu efecte sigui el mateix

Thanatos recorre la història

El terme eutanàsia –del grec: "eu", bona; "Thanatos", mort– s'ha anat carregant de negativitat. Però, suïcidi i homicidi consentit van ser habituals en la Grècia i la Roma antigues. Curiosament, el jurament d'Hipòcrates de fa 2.500 anys –"mai no proporcionaré droga mortal a cap persona, tot i que ho sol·liciti"– encara avui dia és una guia per als metges.

L'Església s'ha oposat a tota pràctica suïcida o eutanàsica. El Concili d'Arles (452) i el d'Orleans (433) van considerar-les pecaminoses. Fins fa pocs anys, amb el Codi de Dret Canònic (1983), no es van aixecar bona part de les sancions com ara la negació a celebrar oficis religiosos i enterraments en terra sagrada per als suïcides.

Però no va ser fins el segle actual que persones i associacions van tirar endavant iniciatives per a la despenalització de l'eutanàsia. El 1903 el Parlament de Saxònia va rebutjar el projecte per legalitzar l'eutanàsia. El 1906, a l'estat nord-

americà d'Ohio es va rebutjar un projecte de llei per a l'eutanàsia.

La primera associació en defensa de l'eutanàsia va néixer el 1935, al Regne Unit, amb el nom de Voluntary Euthanasia Society. El 1938 va sorgir als EUA l'Euthanasia Society of America. Caldrà esperar a la dècada dels anys setanta per veure de nou iniciatives d'aquest tipus. El 1976 es va dur a terme la primera trobada internacional per a la seva despenalització (Tòquio, 1976). El 1980, a Oxford, es va fundar la Federació Mundial d'Associacions pel Dret a Morir.

En els anys noranta s'ha aprofundit en el debat jurídic. Holanda, els Territoris del Nord (Austràlia) i l'estat d'Oregon (EUA) han aprovat lleis despenalitzadores –que no legalitzadores– per a malalts terminals. També en aquesta dècada han aparegut personatges com Jack Kevorkian, de Detroit, "Doctor Mort", que el 1990 va inventar un giny amb què ha ajudat a morir 20 persones. **J. R.**

**Braulio Rodríguez,
president de la
Subcomissió
per la Defensa
de la Vida: "La
imatge de
Sampedro ven
molt en el mercat."**

que el de la guerra o la pena de mort".

El 1993, el president del Comitè Episcopal per a la Defensa de la Vida era Narcís Jubany, traspassat el 1996. Actualment, aquell comitè s'ha convertit en Subcomissió Episcopal per a la Família i la Defensa de la Vida, que presideix monsenyor Braulio Rodríguez, bisbe de Salamanca, i de qui aquest setmanari ha volgut recollir les seves impressions.

Reticent a parlar amb la premsa

perquè, segons ell, la tendència cap a la "comprensió jurídica" es pot convertir en una "possibilitat real" si els mitjans de comunicació mantenen el tema durant un cert temps, monsenyor Rodríguez nega validesa a l'argument dels partidaris de la legalització de l'eutanàsia perquè "darrere posicions considerades progressistes s'avança cap a allò que ells anomenen 'mort justa'".

Sampedro havia viscut, segons paraules seves, "lligat a un llit i una sonda", després que l'agost de 1968 va patir un fort cop contra les roques en una platja del seu poble, Porta do Son. Entre els arguments per censurar el desenllaç triat per Sampedro hi ha el que diu que existeixen molts casos com el seu en què els tetraplègics no es mantenen retirats del món en una habitació. Per a monsenyor Rodríguez "la imatge de Sampedro ven molt en el mercat", el mercat dels qui defensen la legalització de l'eutanàsia.

Les mostres de comprensió arran la mort de Sampedro han fet que diverses persones hagin expressat

DOS FILÒSOFES DAVANT L'EUTANÀSIA

"La vida no és sagrada"

—*Tenim el dret a treure'ns la vida si ho desitgem?*

—Jo defenso l'eutanàsia voluntària com a un dret humà, que cadascú pugui decidir per si mateix. La vida no és pas un valor absolut, sinó que va lligada a qualitat de vida. El que tinc clar és que quan parlem d'eutanàsia voluntària no estem defensant que un xicot que acaba de suspendre un examen es vulgui suïcidar. Però sí que una persona pugui posar fi a la seva vida perquè les conseqüències d'una malaltia el fan patir.

—*Es lògic negar, en nom de Déu, la llibertat d'una persona a decidir el seu destí?*

—Ho trobo il·lògic. La prova és que hi ha molts catòlics practicants que també defensen el dret dels éssers humans a decidir què fer amb les seves vides. Aquesta postura contrària a l'eutanàsia voluntària només la defensen els catòlics integristes i la Conferència Episcopal Espanyola. L'Església accepta la mort per martiri i la mort en legítima defensa, fins i tot accepta la pena de mort aplicada per l'estat.

—*En la doctrina cristiana la vida és sagrada i no és a mans de l'home sinó de Déu. Això no entra en contradicció amb les nostres societats laiques i aconfessionals?*

—És clar que sí, perquè la vida no és sagrada. L'Església institucionalitzada es va oposar en el seu dia a la vacuïtat de la verola amb l'argument que anava contra la voluntat de Déu i després va haver de fer marxa enrere. Afortunadament, cada vegada hi ha més homes lliures dins l'Església.

—*La Constitució espanyola garanteix el dret a la vida però no pas a la mort.*

—DMD reclama una legislació pluralista. De la mateixa manera que la nostra Constitució inclou el dret a la dignitat, a la llibertat, a la intimitat i a la manifestació autònoma de la personalitat, creiem que hauria de recollir el principi d'autonomia que recull la bioètica. Un altre aspecte és que estem dins Europa i les nostres legislacions s'haurien de posar d'acord per despenalitzar l'eutanàsia.

—*Amb la mort de Ramón Sampedro s'ha obert un debat social sobre l'eutanàsia. Tanmateix, la mort, avui dia, no és un tema que defugim?*

—Hi ha por però també repressió per parlar-ne. A Occident hi ha una actitud histèrica davant la mort, que tampoc no és que sigui nova. El que és nou és el fet que la medicina pot prolongar la vida de manera inhumana. **J. R.**

Salvador Pàniker és filòsof i president de l'Associació Dret a Morir Dignament (DMD). Dirigeix l'editorial Kairós.

"Cal una cultura de l'amistat"

—*Ramón Sampedro tenia dret a treure's la vida?*

—No trobo adequat parlar de l'eutanàsia atenent al cas Sampedro, perquè és un cas insòlit, d'una persona lúcida i responsable. Treure's la vida és l'auto-eutanàsia, però això depèn de les conviccions religioses i filosòfiques de cadascú. Les conviccions de què parteix Pàniker són diferents de les meves. Nietzsche i Sant Agustí defensaven la llibertat, però amb conceptes diferents. Jo diria que la llibertat humana és relativa i limitada. Per a mi un acte lliure és el que obre possibilitats no que les tanca amb la mort.

—*Sampedro argumentava que no era lliure perquè vivia lligat a un llit i a una sonda.*

—Tots els éssers humans tenim la llibertat limitada. Però, molts tetraplègics, tot i tenir més limitacions, viuen

la vida amb il·lusió. Sampedro, amb la seva decisió destruïa altres opcions de vida i a més no podrà tornar a fer ús de la llibertat. Jo apel·lo a una ètica de la responsabilitat i a una cultura de l'amistat que eviti que algú es pugui sentir un destorb per a la família i els amics.

—*No és pas contradictori que l'Església Catòlica alhora que denuncia l'eutanàsia accepta la mort per martiri o sacrifici?*

—És possible que la conseqüència d'un acte lliure emporti la mort. Ni l'heroï ni el

màrtir no busca morir-se, sinó relativitza la seva vida perquè en desitja la dels altres. En el cas de Sampedro ell buscava fugir de la vida en què vivia.

—*En determinades circumstàncies l'Església accepta la pena de mort.*

—També accepta l'eutanàsia per aquells malalts terminals amb vida artificial. Jo no estic d'acord amb la pena de mort, perquè com he dit abans sempre hi ha altres possibilitats, com la rehabilitació. De totes maneres, el Papa sovint ha demanat pietat per a condemnats a mort.

—*La base de l'eutanàsia és únicament un problema ètico-jurídic?*

—L'arrel del problema és filosòfica. Estic d'acord amb Laín Entralgo quan deia que l'acte mèdic es basa en la confiança. No seria una llei progressista, ja que l'eutanàsia afectaria els més pobres i desprotegits.

—*El debat social d'aquests dies es pot convertir en debat jurídic?*

—El debat públic és positiu si no exclou tots els protagonistes: metges, polítics, filòsofs, Església... **J. R.**

Francesc Torralba és teòleg i filòsof. Professor a la Universitat Ramon Llull, col·labora amb l'Institut Borja de bioètica.

la seva voluntat d'autoinculpar-se si finalment Ramona Maneiro, imputada per cooperació en el suïcidi de Ramón Sampredo, arribés a ser jutjada. De moment, Maneiro va quedar en llibertat sense càrrecs el passat 22 de gener. Un advocat s'ha ofert a defensar-la gratuïtament. Es tracta de Miguel Bajo, que en contacte amb DMD ha dit que el cas de Sampredo ha de servir per crear jurisprudència i obrir un debat sobre l'eutanàsia.

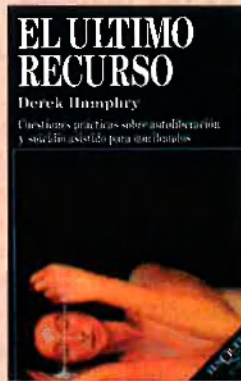
Durant aquests dies, la seu de DMD s'ha vist col·lapsada amb cartes, faxos i trucades telefòniques. En el petit local d'aquesta associació, que forma part de la Federació Mundial d'Associacions pel Dret a Morir, els voluntaris atenen de dilluns a dijous els sol·licitants d'informació. Però allí, assegura Bau, no es facilita cap tipus de substància o ajuda per aconseguir la mort. De vegades s'hi informen gent jove amb fortes depressions que creuen que DMD es dedica a auxiliar suïcides, explica Bau. En aquest cas, només se'ls dóna suport moral.

Aurora Bau desprèn vitalitat en els seus comentaris i gestos. Ella diu que "hi ha persones que entren aquí pensant que trobaran persones deprimides i pessimistes". Una altra cosa són la resta dels 2.000 membres de DMD a tot l'estat espanyol, dels quals 800 paguen una quota de 5.000 pessetes a l'any per a cobrir les despeses d'aquesta associació. Arran de la mort de Sampredo s'han disparat les missives, sobretot les procedents de Galícia. No obstant això, el perfil de l'associat és el d'una persona de més de 50 anys –tot i que també per sota d'aquesta edat i fins i tot joves–, i que viu en zones urbanes, principalment Barcelona i Madrid. A més, Aurora Bau dóna una altra dada molt interessant: hi ha força associats que entrarien en la classificació "gent gran" –per sobre dels 65 anys– que viuen en zones turístiques de la costa mediterrània.

Una altra de les tasques de DMD és facilitar l'anomenat "Testament Vital" –els "Living Wills" reconeguts per la llei en més de la meitat dels estats dels EUA–. El darrer model de testament es va redactar

La mort en forma de best-seller

En el tríptic de presentació de DMD, aquesta associació recomana la lectura d'una guia "d'autoalliberament" per a la "realització del suïcidi en les circumstàncies en què es justificaria l'eutanàsia". Es tracta de *Final Exit*, un best-seller de Derek Humphry que Tusquets Editores va editar en castellà l'octubre de 1992. La versió en castellà, de la qual només es va fer una edició, no va aixecar cap tipus de crítica ni de debat com va passar als EUA. L'edició en castellà, en què va col·laborar DMD, va sortir amb el títol de *El último recurso* i un subtítol molt clarificador, "Cuestiones prácticas sobre autoliberación y suicidio asistido para moribundos". Humphry és un britànic resident als EUA des de fa anys i que ha tirat endavant un seguit d'iniciatives des de l'estat d'Oregon, on hi ha la seu central de la Hemlock Society, per tal de legalitzar el "suïcidi assistit". Aquest manual per a moribunds dóna indicacions per tal de defugir el pes de la llei en cas d'ajudar a morir una persona i ofereix un gran ventall de possibles pràctiques per posar fi a la vida. En el capítol cinquè, "L'enigma del cianur", s'explica els passos per dur a terme amb efectivitat

i sense dolor la mort per ingesta de cianur: "1r. Agafa un got petit d'aigua freda de l'aixeta (no pas aigua mineral, ni cap tipus de suc o soda per l'acidesa). 2n. Remena 1 gram o 1,5 grams com a màxim de cianur de potassi en l'aigua (si utilitzeu una quantitat més gran provocaria cremades a la gola). 3r. Si fa no fa, en cinc minuts el cianur estarà dissolt i preparat per a beure'l. 4t. Un cop s'ha begut la poció, es perdrà el coneixement en un minut. 5è. En estat de coma, la persona morirà en quinze minuts o tres quarts d'hora com a màxim segons la força física de la persona i si l'estómac està ple o buit. 6è. Durant el període de coma, el moribund respirarà amb dificultats i roncarà."

Humphry dóna més informació sobre el cianur: "És fàcil d'aconseguir per als qui treballen en la química o la indústria." No obstant això, Humphry es considera escèptic respecte a una mort pacífica amb qualsevol forma de cianur i s'inclina per la pràctica de la ingesta de somnífers barrejat amb alcohol en què el moribund s'ha de lligar al cap una bossa perfectament tancada. És el que ell coneix per "autoalliberament amb bossa de plàstic". **J. R.**

el febrer de 1996. El signant expressa la voluntat que si pateix una malaltia irreversible que li provoqui greus sofriments físics o psíquics i que si queda incapacitat per a una existència racional i autònoma, que no sigui sotmès a cap tractament que li prolongui la vida. Aquest "Testament Vital" no té res a veure amb els models de testament de la Conferència Episcopal Espanyola que només accepten la signatura de documents en què es doni el consentiment als metges per interrompre les ajudes terapèutiques en cas de prolongament artificial de la vida.

No matareu. Per a l'Església Catòlica l'eutanàsia atempta contra l'home, i, per tant, contra Déu. "D'aquí el no matareu", su-

bratlla monsenyor Braulio Rodríguez, que qualifica l'eutanàsia activa, utilitzada per Sampredo, com a "forma d'homicidi i un atac injustificable contra la dignitat humana".

De moment, el debat ha començat a sortir de l'àmbit estricte dels mitjans de comunicació i ha arribat al terreny polític. Així, Izquierda Unida va presentar el passat 22 de gener una proposició de llei per despenalitzar l'eutanàsia. El "tetraplègic gallec", però, no podrà participar en cap altre debat sobre la despenalització de l'eutanàsia. Tot i això s'ha convertit en un símbol per als qui comprenen que una persona que pateix la vida pot arribar a demanar a crits que vol morir.

Jaume Risquete